

paratges on hi havia algun aqüeducte o grup d'arcades d'un canal; p. ex., a Olocau de Carraixet, el que duia l'aigua de la Font de la Teuleria al castell del Comte de Fenollet (xxx, 98.1). És impressionant el gran nombre dels llocs d'aquest nom a tot el P. Val. sempre amb aquest immotivat dim.: *L'Arquet* (i Font i barranc o Molí de l'~): a Ribesalbes, V. d'Uixó, Almenara, V. de Segó, Torrent, Alcoleja, VJoiosa: sembla que sigui una evolució mossàrab (amb $\dot{A} > \dot{a}r. \ddot{a}$), del llatí ARCUATUM (*arcuatum opus*). *L'Arquillo* a Llombai i a Quart de Poblet, i *Els -os* a Montroi: potser de *Ar-kéjlo*, dissimilació mossàrab de ARCUARIUM.

ARÇ

L'article del *DECat* I, 363-5, definitiu per al nostre segle almenys, porta ja dades copioses de la toponímia menor i moltes de la més considerable; basta remetre allà, 364a17-27 i n. 12. Ací ens podem, doncs, acontentar amb afegir-hi alguns derivats.

L'Arceda vell mas del Solsonès: *l'arsédā*, nom recollit en l'enq. de Llobera (xlvi, 112). Segons el mapa d'El Miracle (monogr. Baraut) ha de ser prop del terme d'Olius (turó a l'extrem SO. d'aquest). L'identifico amb *ipsa Arceda* d'un doc. de 1074, llegit a l'Arx. de Solsona.

N'hi va haver un diminutiu *Arcedol*? Nom que deixo anotat com a incert: dos llocs anomenats *Arcedolo* i *Arcedellum*, en unes afrontacions de Vistabella del Mestre, a. 1382; duplicat que invitaria a veure-hi un diminutiu collect. de -ETUM (-èdol?, -edel?).¹

Dubto que es pugui fer cas ací d'un *Pugarç* cit. junt amb Camarasa, Montgai i El Flix, a. 1295 (CCandí, *MiHiCat.* II, 167); més aviat em sembla PODIUM ARSUM 'puig socarrat'. Entre els derivats es pot citar *Arçós*, pda. del terme de Bula d'Amunt (alt. Ross.), tirant cap a Prunet (*arsús* xxiv, 130.24), que Ponsich, *Top.* 30, documenta com parròquia de *St. Joan d'Arçons* (amb variants) a. 1151, 1261, 1307, *Arsós* des de 1373, 1395 etc. Sovint amb errors de còpia com *Arenso* que ell troba el 1069: car en docs. antics (crec tots de la colle. Moreau) he llegit *St. Johannis de Arcuso* també data de 1069 i *Ardebuso* a. 988. La formació en -ons no s'explica gaire en un derivat així. En canvi hem de creure que la forma *Arcuso* o *Arenso* de 1060 documenta un *Arçoso* real si bé amb -u- ultrallatinitzant per -o-; i també la grafia -uso de 988 suposa llatí -ōsus. Això explica llavors la forma -ons com a ultracorrecció de -n's > -s rossellonesa.

Etimologia planera des del punt de vista leximòrfic com a colle. en -ōsus d'un fitònim (com *Pinós*, *Surós*, *Rourós* > *Riurós*, *Ginebrós*). Les grafies -ons són ultracorreccions (com *Falgons* < FILICOSUS).

Sant Pesselaç: aclarint el resum imprès en *DECat* III, 459b49-51: «santuari veí de Calaf, amb vt.: ve de *Sant Pere-s'arç* i metàtesi, amb reducció de -rs > -s». S'havia escrit «*St. Passalàs*» però he fet adoptar aquella grafia en el *Nom. C. E. C.* (Aedos). Consta *Sti Petri de Arcio* a. 1154, i *St. Pere Çalarç*, -ars 1359 (CoDoACA XII, 61). Un «Pere de l'Arç o Çalarç era rector de Saldes l'a. 1362.

Santa Maria de *Mata-d'arç* o del Marquet, sufragània del Pont de Vilomara (Bages). Ja en les llistes de parròquies del bisbat de Vic, dels Ss. XII-XIII, p. p. Ant. Pladevall: *P. de Mata d'archs* a la 1.^a i la 2.^a; *P. de Mata de arcs* a la 3.^a (Osona, 1984, p. 72). On *arcs* és còpia errònia de *arçs*, car *mata* només pot lligar amb la planta *arç*, no amb *arc*.

¹ Dada més incerta encara la d'un nom semblant que recordava de l'Urgellet. Però temo que en la meua reminiscència hi hagués confusió amb un *Cercèdol* que realment consta en docs. antics (a. 912) d'allà (veg. la cita supra, s. v. *Aravell*). Veg. encara s. v. *Cerqueda*, i *Enseu* (*Antz-itze?*, *Insitile?*). Munt d'incertituds que escric ací, només, a tall d'índex per a futures recerques. De tota manera, veg. l'article *Aurèdol*, on es reuneixen els derivats d'un altre arbre, l'auró (ll. ACER), dels quals convé distingir, encara que potser no sempre es féu.

ARCA

En l'essencial ja va tot en l'article del *DECat* I, 365-366. Afegim als docs. ross. antics: «--- ipsa arca ad ipsum collum de Balneolis» a. 935, Colle. Mor. v, 153 [= *coll de Banyuls*, Marena] (que no deu ser lluny del Coll de l'Arqueta, te. Colliure (xxv, 19.10); «ipsa Arca» a. 942, colle Mor. (citaré s. v. Cameles); «Colle de Arches» a. 1074 (colle. id., afr. d'un mas que afr. amb Vallestàvia, St. Pere de Serra i «Colle Uris».

Serà útil donar llista de tots els NLL que contenen *arca* en les meves enq. del Nord, començant pel ross. *Roc de l'Arca*, te. Llar xxiii, 145; *Coma d'Arques*, te. Jújols (xxiii, 169). *Roca d'Arques*, dolmen, te. Orellà xxiii, 186. *Pla de l'Arca*, te: Montboló xxiv, 227; un altre te. St. Joan Pladecorts-Morellàs xxiv, 151, 156; *Pla de l'Arca* mas o coll. te. Portús, xxiv, 173; M. de D. de l'Arca, te. St. Nazari (xxv, 81, on avui hi ha el recent Mas de l'Arca). A l'alt Ripollès, te. Querallbs: dos llocs diferents: rocam *Les Arques de Fresers*, prop del Bastiments i *Pic de les Arques* de Coma de Vaca, força més a l'O. (CATorras, *Pir. Cat.*, *Ribes*, ed. 1935, p. 138, i pp. 149-150). *Coll de l'Arca*, prop de Castellar de N'Hug (CATorras, *Pir. Cat.*, Bgd. 138). A Pallars-Rbg. *Coll d'Arques* a Vall Ferrera, per anar de Tor a Àreu, i en la via d'ascensió al Monteixo (1931, 1935). *Plan-d'Arques*, te. Iran (V. de Boí).

En documentació antiga d'altres comarques. Cardener: «Ipso grado de *Archas*» a. 1026 (Arx. de Sols.) identifico amb el Coll d'Arques pujant de St. Llorenç de Morunys a 2h35, 0h55 abans d'arribar a l'esgl. de Busa (cf. Isanta?). «Rivo de *Arças*» a. 1092, en afr. del te. d'Olius i de Navès (Arx. Sols.).

Arques població antiga prop d'Ovarra, alta Rbg.: «villa qui d' *Archas Infed*» llegí SerranoS, *NHRbg.* 398, en una donació a Ovarra a. 1003; «villa q. d. *Archas*» a. 1013 (MDuque, *Docs. Ovarra* (1), 20.19); MDuque la localitzava entre Calbera i Alins; un Petri d'*Archas* en un altre doc., de 1296 (ib. 188.24); *Ar-*⁶⁰ *quas* agr. a les Pauils en el fogatge de 1495 (2); «lugar